

ראובן, יוסף ויהודה – מחלוקת ומנהיגות לפרשת ויחי הרב יצחק דור – ראש הישיבה

הברכות של יעקב לבניו בפרשתנו הם גם סיכום על העבר וגם חזון לעתיד. נתמקד בברכת ראובן, יוסף ויהודה. אם נשים לב בכל פרשיותיו של יוסף, החל ממכירתו ועד חזרתו אל אחיו, מדברים בתורה רק שלושה אנשים המצויינים בשם. ראובן, יהודה ויוסף. מעניין מאד לראות ששלושתם מתנסים בניסיון יצרי, ראובן מול בלהה, יהודה מול תמר ויוסף מול אשת פוטיפר. ראובן נכשל מול בלהה, יהודה נופל מול תמר ורק יוסף עומד בניסיון מול אשת פוטיפר.

ברור גם ששלושת האחים יהודה, יוסף וראובן הם אלה המתמודדים על הבכורה.

ראובן בהיותו בכור, יוסף בהיותו בכור בניה של רחל ויהודה מתוך אישיותו וכוחות ההנהגה שלו.

ראובן הוא זה המקבל אחריות על יוסף, הצעתו הראשונה היא: "לא נכנו נפש, השליכו אותו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשלחו בו". זכה ראובן ומגלה עליו הכתוב את כוונתו הפנימית: "למען הציל אותו מידם להביאו אל אחיו".

ראובן מנסה להוריד את בנימין למצרים ולקבל עליו אחריות. אמירתו ליעקב: "את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך" נשמעת מאד מוזרה. נוכל אולי להבין אותה רק אם נשווה אותה למותם של שני בני יהודה ער ואונן אחרי מכירת יוסף. ראובן איננו יודע את הסיבה למותם של ער ואונן והוא מפרש זאת כנראה כעונש ליהודה על מכירת יוסף ולכן הוא אומר ליעקב "את שני בני תמית".

גם כשהאחים נתפסים ע"י יוסף אומר ראובן: "הלא אמרתי לכם אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש".

אמירה שאינה מוסיפה שום דבר לפתרון המצוקה אלא היא נשארת בגדר של "אמרתי לכם!"

ובכל זאת – מדוע נדחה ראובן מן הבכורה? היטיב להגדיר זאת יעקב אבינו: "פחזו כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך". תכונת "הפזיזות" המאפיינת את ראובן, ללא חשיבה ותכנון לטווח ארוך, היא המונעת ממנו את ההנהגה וגורמת לו לפעול בפזיזות גם שכוונותיו טובות. הוא אשר אומר לו יעקב אבינו "פחזו כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה". המנהיג לא יכול להיות פזיז ללא שיקול דעת לטווח ארוך. פזיזות זו גרמה לחטא בלהה ופזיזות זו גרמה לחוסר שיקול דעת בהצעה להורדת בנימין ואולי אף להשליך את יוסף אל הבור למען הצילו מידם. חז"ל ראו זאת ואמרו "והבור ריק אין בו מים", אבל נחשים ועקרבים יש בו. יוסף המושלך לבור למען הצילו מידם, מושלך ע"י ראובן הרוצה בהצללתם אל נחשים ועקרבים! אולי גם זה ביטוי של פחזו כמים.

מעל לכל אנו רואים שראובן עם כל צדקותו לא מצליח לקרוא לאחים לעשות כרצונו.

יהודה – הדובר השני בפרשה אף הוא נופל במעשה תמר, כמו ראובן במעשה בלהה. לא סתם דרשו חז"ל את המילים "וירד יהודה מאת אחיו" כביטוי של ירידה. יהודה אף שוגה במכירתו של יוסף לומר: "מה בצע כי נהרוג את אחינו" ולמכור אותו לעבדות, זוהי החלטה קשה כי מי יודע מה יקרה לו כעבד. אבל יהודה הוא זה שלוקח אחריות במעשה תמר ואומר "צדקה ממני", ובמעשה בנימין נכנס לעובי הקורה ואומר: "ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני והנער יעל עם אחיו". יחד עם השגיאות יש תיקון גדול! כמו כן יהודה מצליח בכח אישיותו להניע אצל האחים את כל התהליכים שהוא רוצה וחושב.

הדובר השלישי יוסף – כשם שנתנו לו חז"ל בתורת הסוד "יוסף הצדיק"! כל רגע מחיינו וממעשיו מלווה ביראת אלוקים. חלומותיו הם נבואיים, וראייתו היא לטווח ארוך. שם שמים שגור על פיו: "את האלוקים אני ירא", "וחטאתי לאלוקים", "אלוקים יענה את שלום פרעה" ועוד כהנה וכהנה.

מעל לכל אנו רואים שראובן עם כל צדקותו לא מצליח לקרוא לאחים לעשות כרצונו.

יהודה – הדובר השני בפרשה אף הוא נופל במעשה תמר, כמו ראובן במעשה בלהה. לא סתם דרשו חז"ל את המילין "וירד יהודה מאת אחיו" כביטוי של ירידה. יהודה אף שוגה במכירתו של יוסף לומר: "מה בצע כי נהרוג את אחינו" ולמכור אותו לעבדות, זוהי החלטה קשה כי מי יודע מה יקרה לו כעבד. אבל יהודה הוא זה שלוקח אחריות במעשה תמר ואומר "צדקה ממני", ובמעשה בנימין נכנס לעובי הקורה ואומר: "ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני והנער יעל עם אחיו". יחד עם השגיאות יש תיקון גדול! כמו כן יהודה מצליח בכח אישיותו להניע אצל האחים את כל התהליכים שהוא רוצה וחושב.

הדובר השלישי יוסף – כשם שנתנו לו חז"ל בתורת הסוד "יוסף הצדיק"! כל רגע מחיינו וממעשיו מלווה ביראת אלוקים. חלומותיו הם נבואיים, וראייתו היא לטווח ארוך. שם שמים שגור על פיו: "את האלוקים אני ירא", "וחטאתי לאלוקים", "אלוקים יענה את שלום פרעה" ועוד כהנה וכהנה.

בכל התנהגותו בבורות הכלא ובהיכלות המלוכה נשאר הוא יוסף הצדיק, ומעשה אשת פוטיפר יעיד על שלמותו של יוסף. כל המהלך המתכונן שלו להביא את האחים עם בנימין ולעמת אותם מול מעשיהם, הוא מהלך גאוני של חשיבה לטווח ארוך. גם זניחתו את העלבון האישי, התפייסותו עם האחים ואמירתו: "אתם חשבתם עלי רעה, אלוקים חשבה לטובה", מראה על מנהיג אמיתי. יוסף הוא המנהיג האידיאלי, גם בכישורי הניהול, גם באנושיות וגם ביראת אלוקים אותה הוא שומר ומעביר לבניו אפרים ומנשה.

מבין כל השלשה אותם מעמיד הקב"ה בנסיונות דומים ושונים נבחן יוסף את מבחן ההנהגה בצורה יוצאת דופן, ממש מושלמת. לו אנחנו היינו צריכים לכחור את מנהיג עם ישראל לנצח נצחים אנחנו היינו בוחרים בודאי את יוסף על פני ראובן ואף על פני יהודה!

וכאן נשאלת השאלה הגדולה, מדוע א"כ המלכות וההנהגה היא ליהודה ויוסף הוא רק משיח בן יוסף המקדים את הגאולה?

ראיתי בהגותו של הרב יונתן זקס זצ"ל המבאר כי יוסף הוא אכן צדיק גמור, אבל יהודה הוא "בעל תשובה", ובמקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים! בעל התשובה עדיף על הצדיק הגמור.

נכונים הדברים מאוד! אבל לדעתי ישנו רובד פשוט וקודם, ועם כל פשטותו הוא עמוק מאוד.

יהודה – ולא משנה הסיבה כרגע מצליח להניע את אחיו לפעולה. יש משהו ביהודה המביא לידי ביטוי את הטוב הטמון בבית ישראל, ואת הנכונות לבצע את מה שהוא רוצה. כך גם רואה זאת יעקב: "יהודה – אתה יודוך אחיך"! כלומר כוחו של יהודה נובע מהסכמתם של האחים למנהיגותו. ברגע זה אם כן לא משנה אפילו אם יוסף יותר צדיק וראוי על פי המבחנים אשר בוחנת אותם התורה. הסכמת האחים היא שורש המנהיגות!

בעומק העניין זוהי בדיוק הסכמת "כלל ישראל". המושג "כלל ישראל" הוא מושג שבא לידי ביטוי בעולמות תוכן רבים ומגוונים כולל בעולמה של ההלכה!

יש כח למה שקורה עם "כלל ישראל" – הוא גורם משפיע ומוביל את כל התהליכים הגדולים והקטנים בעם ישראל כולו!

אחיו של יהודה בחרו בו – וכלל ישראל מכריע!

שבת שלום ומבורך!